

KOHTI KESTÄVÄÄ KOULUA

Turun lukkioiden tiekartta

Käyttäjälle

Tämä julkaisu ohjaa lukioita kohti ekologisesti kestäväää toimintaa. Sen tarkoitus on antaa lukioille välineitä oman koulunsa kestävään tulevaisuuden rakentamiseen. Tavoitteena on, että jokaiselle koululle tehdään oma kestävä kehityksen tiekartta ja siten syntyy Turun lukiokoulutuksen kestävä kehityksen tiekartasto.

Turun lukioiden tiekartta on yksi koulutuksen toimenpide, joka vastaa Turun pormestariohjelman 2021–2025 ja Hiilineutraali Turku 2029 tavoitteiden saavuttamiseen. Pyrkimyksenä on, että lukiokoulutuksessa edetään kaupungin ja kansallisten ilmastotavoitteiden mukaisesti kohti kestävämmän järjestettyä osallistavaa ilmasto- ja kestävyyskasvatusta. Tiekarttatyössä lukiot osallistuvat Turun kaupungin ilmastotyöhön ja varmistavat, että kasvatuksen ja opetuksen näkökulmat huomioidaan yleissivistävässä koulutuksessa.

Tässä julkaisussa on ideoita ja ehdotuksia, miten tiekarttatyössä voi edetä. Jokaiseen vaiheeseen on koottu kysymyksiä, joiden avulla voi pohtia oman koulunsa tilannetta. Jokainen lukio voi kuitenkin tehdä oman tarkemman suunnitelman, miten työtä tehdään.

Tämä julkaisu tehtiin Opetushallituksen ja Turun kaupungin rahoittamalla KESTOA – kestävä toinen aste -hankkeessa vuosina 2022–2024. Työtä tehtiin yhteistyössä valtakunnallisen lukioiden kestävyystiekartaston kanssa.

TYÖSKENTELYN TUEKSI

- Valtakunnallinen lukioiden kestävyystiekartasto <https://hankejulkaisut.mobiezine.fi/zine/13/cover>
- www.mappa.fi Tähän on koottu kattavasti muun muassa ympäristökasvatukseen ja kestävä elämäntavan taitojen opettamiseen liittyviä materiaaleja, koulutuksia, tapahtumia ja muita palveluita.
- Ks. julkaisun lopussa oleva materiaali-luettelo

KESTÄVYYSKASVATUS PAINOTTA

- luonnon monimuotoisuuden vaalimista
- vähähiilistä elämäntapaa
- kohtuullista kulutuskäyttäytymistä.

Millaista kestävyyskasvatus voisi olla omassa koulussasi?

Kaiken perustana on opetussuunnitelma

Lukiokoulutuksen pitäisi antaa opiskelijoille valmiudet toimia tulevaisuuden yhteiskunnan jäsenenä. Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa sanotaan, että lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle. Sen mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. On tärkeää, että opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2019 velvoittavat kestävänsä tulevaisuuden rakentamiseen kouluissa. Siinä sanotaan muun muassa näin: ”Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.”

Opetussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen tavoitteet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. ”Eettisyys ja ympäristöosaaminen” koskee ennen kaikkea ekologista kestävyttä. Kestävänsä tulevaisuuteen liittyy myös esimerkiksi hyvinvointi-, yhteiskunnallinen-, vuorovaikutus, globaali- ja kulttuuriosaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden tulisi konkretisoitua lukioiden arkisessa työssä. Niiden tulisi näkyä niin toimintakulttuurissa kuin opetuksessa.

Lisäksi tarvitaan vuoropuhelua koko kouluväen kesken: opiskelijoiden, opettajien, rehtoreiden ja muun henkilökunnan välillä. Tärkeää on, että koko lukioyhteisö pohtii kestävänsä tulevaisuuteen liittyviä muutostarpeita ja niihin kestäviä ratkaisuja. Vuoropuhelua tarvitaan myös lukion ja ympäröivän yhteiskunnan välillä, esimerkiksi korkeakoulujen, yritysten, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin kanssa.

TAVOITTEET

Lukiolainen ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen

- luonnonvarojen kestävässä käytössä
- ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.

OMAN KOULUN TAVOITE

- Millainen on meidän kestävä lukiomme?
- Miten eri oppiaineissa voi opettaa kestävyttä?
- Miten opetamme opiskelijoita tulevaisuuden yhteiskunnan toimijoiksi?

GreenComp ja opetussuunnitelma toimivat yhdessä

GreenComp on kestävästä kehitystä vahvistava eurooppalainen osaamiskehys, jossa avataan kestävyysosaamisen osatekijöitä, joilla vahvistetaan vastuullisia, ympäristön hyvinvoinnin edistämiseen tarvittavia tietoja, taitoja ja asenteita. Sen julkaisiin Euroopan komissio vuonna 2002 ja se kuvaa osaamista, jollaista Euroopassa nähdään tarvittavan vihreän siirtymän toteuttamiseksi. Se täydentää lukion opetussuunnitelmien perusteiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueita. Tavoite on molemmissa sama eli kestävä tulevaisuus planetaarisissa rajoissa.

GreenComp muodostaa yhdessä opetussuunnitelman perusteiden laaja-alaisen osaamisen kanssa kehyksen, johon toimintakulttuurin kehittämisessä ja opetuksessa voi tukeutua. Tarkoituksena on, että lukioissa F'GreenCompin avulla pohdittaisiin, millainen olisi oma kestävä koulu. GreenCompissa on esitelty muun muassa oppiainekohtaisesti kestävä tulevaisuuden avainasioita.

GreenComp jakaa kestävyysosaamisen neljään eri alueeseen:

1) **Kestävyysarvojen ilmentäminen** rohkaisee ajattelemaan arvoja ja maailmankuvia, oikeudenmukaisuutta sekä ihmisen ja muun luonnon suhdetta kestävyysnäkökulmasta.

2) **Kestävyysmonitahoisuuden hallinta** kannustaa oppijoita tunnistamaan riippuvuussuhteita, kyseenalaistamaan olemassa olevaa ja määrittelemään kestävyyshaasteita.

3) **Kestävien tulevaisuuksien visiointi** tähtää ymmärrykseen monista mahdollisista tulevaisuuksista sekä korostaa muutokseen sopeutumiseen ja uusien ratkaisujen löytämiseen tarvittavaa osaamista.

4) **Kestävyystoiminta** kokoaa yhteen valmiuksia, jotka auttavat yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa sekä mahdollistavat yhteisöllisen toiminnan ja yksilöiden aloitteellisuuden kestävyyskysymyksissä.

Kukin GreenCompin osaamisalueiden ulottuvuus rakentuu 4–6 erilaisesta tiedosta, 4–6 taidosta ja 4–6 asenteesta.

Löydät GreenCompin osa-alueet MAPPasta, johon vähitellen kertyy myös eri osa-alueisiin liittyviä materiaaleja.

<https://mappa.fi/greencomp-tiekartta>

Eri oppiaineet ja GreenComp

Seuraavaan luetteloon on poimittu jokaisen oppiaineen opetussuunnitelmasta yksi tehtävä kestävyysosaamisen kehittäjänä ja yhdistetty se vastaavaan GreenCompin ulottuvuuteen (lähde Valtakunnallinen lukioiden tiekartasto, 4.2.)

- **Äidinkielessä ja kirjallisuudessa sekä muissa kielissä** kehitetään vuorovaikutusosaamista ja tiedon kriittistä käsittelyä (GreenComp 4.2 Yhteistyö, 2.2 Kriittinen ajattelu).
- **Matematiikassa** kehitetään luovan ajattelun ja mallintamisen taitoja (3.3 Tutkiva ajattelu)
- **Biologiassa** ohjataan opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta ja toimintaa (1.3 Luonnon tärkeyden tunnustaminen).
- **Maantieteessä** on keskeistä ihmisen ja ympäristön rakenteiden ja vuorovaikutussuhteiden tarkastelu (2.1 Järjestelmälähtöinen ajattelu).
- **Fysiikassa** annetaan valmiuksia kehittää uusia ratkaisuja etenkin luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja energiantuotantotapojen kannalta (3.3 Tutkiva ajattelu).
- **Kemiassa** syvennetään ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä sekä ratkaisumahdollisuuksista (2.3 Ongelman rajaaminen).
- **Filosofiassa** harjaannutetaan punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja (2.2 Kriittinen ajattelu)
- **Psykologiassa** kartutetaan ymmärrystä maailmankuvan ja psyykkisten tekijöiden kuten tunteiden merkityksestä toiminnassa (3.2 Sopeutumiskyky).
- **Historiassa** tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä (2.1 Järjestelmälähtöinen ajattelu)
- **Yhteiskuntaopissa** kehitetään valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja suunnitella vaikuttamista (4.3 Yksilön aloitteellisuus ja 4.1 Poliittinen toimijuus)
- **Uskonnossa** pohditaan katsomuksia eettisinä arvojärjestelminä, jotka vaikuttavat kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen (1.1 Kestävyden arvostaminen).
- **Elämäkatsomustiedossa** kehitetään kunnioitusta eri elämäkatsomuksia ja luontoa kohtaan, sekä opetellaan keskustelua (1.2 Oikeudenmukaisuuden tukeminen).
- **Terveystiedossa** analysoidaan erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksia sekä kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen (2.1 Järjestelmälähtöinen ajattelu).
- **Liikunnassa** opitaan liikkumista luonnossa, lihasvoiman käyttöä sekä ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja (1.3 Luonnon tärkeyden tunnustaminen).

Oman kouluni tiekartta

Oman koulun tiekartta koostuu visiosta, nykytilasta ja ratkaisuista. Tavoitteena on, että jokaisessa lukiossa pohdittaisiin, miten koulussa voisi edistää vähähiilisempää luontoa arvostavaa toimintaa. Mitä kestävyys tarkoittaa opettamisessa, johtamisessa ja koko koulun toimintakulttuurissa? On tärkeää, että tiekarttatyössä olisi mukana kaikkia koulu yhteisön jäseniä. Näin ratkaisut saadaan helpommin osaksi koulun arkea ja koko kouluyhteisöä koskeviksi.

Tiekarttaan valitaan 2–5 oman koulun kehittämiskohdetta, joita edistetään aluksi vuoteen 2030 saakka. Kehittämiskohteina voi olla energiankulutus, johon kuuluu esimerkiksi koulutilat, koulun toiminta ja uusiutuva energia. Toinen kehittämiskohde voi olla kouluruokailu, josta voi esimerkiksi laskea hiilijalanjäljen ja hävikkiruuan määrän. Kolmantena kehittämiskohteena voi olla liikkuminen, johon kuuluu koulumatkat, siirtymien suunnittelu ja liikkumisen tarpeet. Neljäntenä kehittämiskohteena on rakentaminen ja korjaaminen, joihin kuuluu materiaalit ja energiatehokkuus. Viidentenä kehittämiskohteena voi olla kestävyteen ja ilmastoon liittyvät asenteet.

Tiekarttaa tehdessä kirjoittakaa jokainen vaihe sellaiseen muotoon, jonka jokainen koulu yhteisön jäsen ymmärtää ja johon voi tarvittaessa palata.

TYÖSKENTELYN TUEKSI

Pedagogiikka

- Mikä on sinun oppiaineesi näkökulma kestävyteen?
- Miten sinun oppiaineesi suhteutuu toisiin oppiaineisiin?
- Miten sinun oppiaineesi suhteutuu laaja-alaisiin opintoihin?

Johtaminen ja toimintakulttuuri

- Millaisia kestävyttä tukevia rakenteita koulussasi on ja mitä voisi olla?
- Miten kestävyys huomioidaan johtamisessa?

Opiskelijat ja muu yhteiskunta

- Miten opiskelijoita osallistetaan kestävä koulun kehittämiseen?
- Millaista kestävyteen liittyvää yhteistyötä esimerkiksi yritysten kanssa lukiossasi tehdään?
- Minkä muiden kuin yritysten kanssa teette tai voisitte tehdä yhteistyötä?

VISIO

KOULUMME
NYKYTILANNE

RATKAISUT
VUOTEEN 2030
MENNESSÄ

Visio

Visiossa laaditaan kouluunne yhdessä tavoite, jossa määritellään kestävä tulevaisuuden koulu vuodelle 2029.

Visiossa tavoitteena voi olla esimerkiksi saada aikaan suunnitelmallista ja jatkuvaa kestävä kehitystä edistävää toimintaa sekä sellaisia rakenteellisia muutoksia, joiden ansiosta lukioon vastaa aiempaa paremmin kestävä tulevaisuuden kehittämiseen.

Kootkaa lukiostanne pieni ryhmä, jonka kanssa pohditte oheisia vision tekemisen tueksi laadittuja kysymyksiä. Ryhmään kannattaa pyytää mukaan ainakin rehtori, opettajia ja muuta henkilökuntaa ja opiskelijoita. Sopikaa, kuka ryhmästä on se, joka pitää huolen, että ryhmä kokoontuu säännöllisesti.

Tarkoituksena on, että vision pohtimisen jälkeen teillä on valmiina lyhyt kuvaus siitä, millaisena haluatte nähdä koulunne vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi olette valinneet kehittämis-kohteet eli 2–5 asiaa, johon panostatte. Vision tekemisen aikana ei ole tarkoitus vielä pohtia ratkaisuja, mutta jos ideoita jo syntyy, ne kannattaa kirjoittaa ylös jatkotyöskentelyä varten.

KYSYMYKSIÄ VISION TEKEMISEN TUEKSI

1. Miksi lukionne pitäisi muuttua vuoteen 2030 mennessä?
2. Mikä on lukionne vahvuus kestävä tulevaisuuden rakentamisessa? Mitä osaamista lukiossanne jo on? Halutesanne voitte käyttää apuna seuraavalla sivulla olevaa kyselyä koulunne nykytilasta.
3. Mikä on lukionne heikkous kestävä tulevaisuuden rakentamisessa? Mitä osaamista lukioonne ennen kaikkea tarvitaan? Halutessanne voitte käyttää apuna seuraavalla sivulla olevaa kyselyä koulunne nykytilasta.
4. Mihin kestävä kehityksen asioihin lukionne ennen kaikkea haluaa panostaa: energiankulutus, kouluruokailu, liikkuminen, rakentaminen ja korjaaminen, asenteet, jokin muu. Valitkaa 2–5 omalle koulullenne tärkeää asiaa.
5. Miten lukionne on tai haluaa olla osa Turun kaupungin kestävä kehityksen strategiaa.
6. Keiden kanssa teette tiekarttatyössä yhteistyötä?
7. Kirjoittakaa koulunne visio lyhyesti 2–3 virkkeeseen: millaisena haluaisitte nähdä koulunne vuonna 2030.

Kartoituskysely

1. Miten kestävyystoimintaa omassa luki-
ossanne toteutetaan?
 - Vihreä Lippu -ohjelman kautta
 - Okka-sertifikaatin kautta
 - oman kestävyysuunnitelman kautta
 - oman ympäristötiimimme kautta
 - jokin muu
 - meillä ei ole kestävyystoimintaa
 - meillä on kestävyystoimintaa, mutta se on hajanaista ja organisoimatonta
 2. Miten kestävyystoimintaa suunnitel-
laan, toteutetaan ja arvioidaan luki-
ossanne? Mikä toimii teillä parhaiten,
missä on haasteita?
 3. Onko koulunne mukana kestävyysai-
heisissa verkostoissa (esimerkiksi
koulujen väliset verkostot, alueelliset
kouluverkostot, ympäristökasvatus-
verkostot, valtakunnalliset verkostot,
kansainväliset verkostot)?
 4. Tiedättekö joitakin muita toimintamalle-
ja tai tapoja, joilla lukioiden kestävyys-
toimintaa on suunniteltu, toteutettu ja
arvioitu?
 5. Mitkä ovat mielestänne suurimmat
kipupisteet ja pullonkaulat ekologisen
kestävyyden edistämässä lukiossan-
ne? Perustelkaa.
 - Aihe ei kiinnosta henkilöstöä.
 - Nuoria on vaikea saada mukaan.
 - Ei ole suunnittelu-aikaa.
 - Ei ole aikaa koulun arjessa.
 - Ei mahdu oppitunneille.
 - Ei ole resurssia.
 - Ei ole perinnettä.
 - Ei tehdä riittävästi yhteistyötä ja yhdessä.
 - Vastuita ei ole jaettu tasaisesti.
 - Kestävyysjohtamista tarvitaan lisää.
 - Aihetta ei osata katsoa laaja-alaisesti.
6. Miten tiekartta voisi parhaiten tukea
ekologisen kestäväyden edistämistä
lukioissanne?
 - Lisää kestävyysteeman kiinnostavuutta.
 - Antaa neuvoja kestävyyskasvatuksen organisoimisessa.
 - Antaa tietoa ekologisen kasvatuksen teemoista.
 - Ohjeistaa teemojen integroinnissa osaksi opetussuunnitelmaa ja eri aineiden oppitunteja.
 - Ohjaa yhteisölliseen ja osallistavaan toimintaan.
 - Opastaa koulun johtoa tehokkaaseen kestävyysjohtamiseen.
 - Neuvoo kestävyystoiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa.
 - Antaa konkreettisia vinkkejä koulutyöhön.
 - Jakaa valmiita ohjeita.
 - Esittelee verkostoitumismahdollisuuksia.
 - Ohjeistaa paikallisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin, strategioihin yms.
 - Jokin muu.
 7. Mitkä ovat mielestäsi lukiosi kestävyys-
toiminnan helmet ja vahvuudet? Missä
piilevät mahdollisuudet ja tavat edetä
tehokkaasti?

Nykytila

Nykytilanteen selvittäminen koskee niitä asioita, jotka on nostettu visioissanne keskeisiksi kehittämiskohteiksi. Tarkoituksena on hahmotella kehittämiskohteita tarkemmin, jotta saadaan rajattua ne asiat, mitä juuri näissä kehittämiskohteissa halutaan parantaa.

Jatkakaa työskentelyä saman ryhmän kanssa, jonka kanssa teitte vision. Miettikää, keitä muita nykytilanteen selvittämiseen kannattaa pyytää mukaan tai mistä saada lisää tietoa asiasta. Käykää jokainen visioonne nostama kehittämiskohde läpi ja arvioikaa siihen liittyvää tilannetta nyt. Kirjoittakaa selvityksen jälkeen lyhyt kuvaus siitä, millainen nykytilanne kyseissä kehittämiskohteissa on.

Taustoittakaa kehittämiskohdettanne, esimerkiksi näin: Koululounaan hiilijalanjälki vaihtelee päivittäin paljon. Kasvisruuan lisääminen vähentää tutkitusti paljon päästöjä. Kiihdyttämö-hankkeessa vuonna 2019 luotiin laskuri, jolla laskettiin Turun kaupungin keittiöverkon hiilijalanjälki. Siinä myös selvitettiin keinoja pienentää sitä. Hiilijalanjälkeä varten selvitettiin liha- ja kasvisaterioiden hiilijalanjäljet, kasvisruoan menekki ja ruokahävikki. Lisäksi laskettiin jakeluverkon ja ruoan valmistuksen päästöt

Hankkeessa laskettiin, että Turun kouluissa tarjotun kasvisruoan keskimääräinen hiilijalanjälki on 0,34 kg CO²e/annos ja liharuoan 1,46 kg CO²e/annos. Keskiarvot laskettiin esimerkkiviiikon ruokalistan perusteella. Kasvisruoan osuus tarjotuista annoksista oli 24 %, kun viikossa oli yksi kasvisruokapäivä, ja muina päivinä kasvisruokailijoiden osuus oli 5 %. Hävikkiin päätyi lähes viidesosa tarjotusta ruoasta. Koko ruokapalvelun hiilijalanjälki oli 5350 t CO²e vuodessa, kun päivittäin tarjottiin 20 000 annosta. Ruoan osuus koko ruokaketjun päästöistä oli 84 %, ruokahävikin 10 %, sähkön ja lämmön 6 % ja kuljetuksen hyvin vähäinen.

ESIMERKKIKYSYMYKSIÄ NYKYTILANTEEN SELVITTÄMISEKSI

Energia

- Kuinka paljon koulun hiilidioksidipäästöistä syntyy lämmityksestä?
- Tuotetaanko koulun sähkö uusiutuvilla polttoaineilla?
- Miten paljon valojen sammuttamisella voi vaikuttaa?

Kouluruokailu

- Tarjotaanko koulussamme kasvisruokaa riittävästi? Kuinka usein?
- Onko koulussamme esimerkiksi korvattu osa liharuuan raaka-aineista kasvisraaka-aineella?
- Jääkö koulussamme hävikkiruokaa? Jos, mitä sille tehdään.

Liikkuminen

- Miten koulumatkat tehdään: kävellen, pyöräillen, bussilla, autolla?
- Millaiset mahdollisuudet koulun lähitöllä on säilyttää pyörää?
- Onko koulussa mahdollisuus käydä suihkussa pyörämatkan päätteeksi?
- Miten liikutte koulun yhteisillä retkillä?

Rakentaminen ja korjaaminen

- Mitä koulussa kannattaa korjata uuden hankkimisen sijaan?
- Mitä materiaaleja kannatamme?

Asenteet

- Millainen kestävään kehitykseen liittyvä ilmapiiri koulussanne on?
- Mikä on muutoksen ydineste?
- Mikä on muutoksen edistäjä?

Kohti ratkaisuja

Ratkaisuissa esitetään konkreettisia toimia, joilla päästään kohti visiota. Ratkaisujen miettimisessä lähdetään realistisista ja käytännöllisistä, juuri omaan lukioon sopivista keinoista. Kaiken pohjana on oma visionne ja nykytilan selvitys. Kerratkaa siis ne ennen kuin alatte miettiä ratkaisuja. Kootkaa yhteen jo esille nousseet ratkaisuideat. Seuraavalla sivulla on malleja, miten voitte käytännössä edetä. On tärkeää, että ratkaisuun pääseminen pilkotaan pienemmiksi tavoitteiksi eri vuosille. Aivan olennaista on myös se, että yhdessä sovitaan ja kirjataan, kuka/ketkä vastaa/vastaavat mistä ja milloin.

Nivokaa toimintanne laajempaan yhteyteen ja yhteisöön. Turku toteuttaa Hiilineutraali Turku 2029 -ilmastosuunnitelmaa, jossa kaupunki voi organisaationa vähentää alueensa päästöistä puolet esimerkiksi investoimalla kestäväan energiaan ja infrastruktuuriin sekä vähähiiliseen liikenteeseen ja edistämällä kiertotaloutta. Tavoitteena on, että saavuttaessaan hiilineutraaliuden vuonna 2029, Turku on elinympäristönä viihtyisämpi ja terveellisempi paikka asua. Koulut ovat osa tätä työtä. Mikä on oman lukionne rooli kaupungin ilmastotyössä?

Tutustukaa ekotukitoimintaan, jonka tavoitteena on lisätä ympäristötietoisuutta ja ympäristövastuullisuutta työpaikoilla. Ekotukitoiminta voi räätälöidä monelle eri toimialalle ja sen käyttöönoton myötä voidaan säästää luontoa ja rahaa. Sen avulla organisaation strategiat, ympäristöpolitiikka ja mahdolliset ympäristöohjelmat voidaan jalkauttaa konkreettisiksi toimiksi ja käytännöiksi työntekijätasolle. Ekotukitoiminta edellyttää, että koko organisaatio on sitoutunut ympäristövastuullisuuden edistämiseen ja että toiminnalla on johdon tuki.

LISÄTIETOA, VERKOSTOITUMIS-MAHDOLLISUUKSIA JA MATERIAALEJA

- www.ekotuki.fi
- www.valonia.fi (ekotukitoiminta)

YHTEISTYÖ JA VERKOSTOT

- Keiden kanssa teemme yhteistyötä? Listatkaa asiat ja valitkaa niistä teille olennaiset.
- Millaista lisäosaamista tarvitsemme?
- Keihin tai mihin meidän pitää vaikuttaa saadaksemme asioita eteenpäin? Miten tavoitamme heidät?
- Mitkä kestäväan kouluun liittyvät asiat ovat sellaisia, joihin voimme vaikuttaa? Listatkaa asiat ja valitkaa niistä teille olennaiset.
- Mitkä kestäväan kouluun liittyvät asiat ovat sellaisia, joihin emme voi vaikuttaa?

Malleja ratkaisujen tekemiselle

HAASTEET

- Käykää läpi, mitä haasteita voi tulla eteen ja miten voitte niitä ennakoida.
- Millaisia opetukseen liittyviä yleisiä haasteita voi tulla esiin? Listatkaa haasteet ja niihin ratkaisuehdotukset.
- Mitkä ovat toimintakulttuurin muutoksen suurimmat haasteet? Listatkaa haasteet ja niihin ratkaisuehdotukset.
- Miten paljon tarvitaan resurssia? Laatikaa ajankäyttösuunnitelma ja tiedot siitä, kuinka paljon mihinkin asiaan tarvitaan henkilöitä. Katsokaa sitten, onko suunnitelmanne realistinen.

KEHITTÄMISKOHTEET

- Käykää läpi visiossanne valitsemanne painopistealueet ja tehkää niiden ratkaisemiselle suunnitelma. Ks. seuraavan sivun lomake.
- Kirjoittakaa ylös jokainen kehittämiskohte erikseen (esimerkiksi: kouluruokailu, liikkuminen, asenne).
- Kirjoittakaa jokaiseen kehittämiskohteeseen vähintään kolme asiaa, jotka auttavat ratkaisemaan siihen liittyviä ongelmia. Eli kirjatkaa asiat, mitä aiotaan koulussa tehdä vuoteen 2030 mennessä.
- Kirjoittakaa jokaiselle kolmelle asialle seuraavat tiedot: miten tehdään, kuka/ketkä tekevät, keiden kanssa tehdään yhteistyötä, milloin asia on ratkaistu.
- Kirjoittakaa lisäksi jokaiselle kehittämiskohteelle, miten sen ratkaiseminen sopimillanne toimilla vaikuttaa koulunne kestävyYTEEN positiivisesti eli mikä on ratkaisunne tulos.

OPISKELIJOIDEN OSALLISTAMINEN

Opiskelijoiden osallistaminen kestäväen koulun rakentamiseen on yksi koulun oleellinen tehtävä. Lukiolaisilla saattaa olla hyvin paljon tietoa kestäväen kehityksen asioista ja monet ovat hyvin paneutuneita asiaan. Osallistumisen mahdollisuus ja osallisuuden kokemus motivoivat ihmisiä muutokseen. Kun on saanut olla mukana tekemässä ja päättämässä, on myös helpompi sitoutua päätöksiin ja toteuttaa päätöksiä koulun arjessa.

- Missä tilanteissa, paikoissa tms. opiskelijat voivat tuoda esiin omia näkemyksiään?
- Millaisia konkreettisia toimia opiskelijoiden osallistaminen vaatii?
- Miten paljon opiskelijoita voi osallistaa moduulien suunnitteluun?

KEHITTÄMISKOHDE: KOULURUOKAILU (MALLI)

	Miten?	Kuka?	Yhteistyö?	Milloin valmis?	Tulos?
Mitä tehdään?					
Mitä tehdään?					
Mitä tehdään?					
Mitä tehdään?					
Mitä tehdään?					

Materiaaleja, tietoa ja toimintaideoita

www.vihrealippu.fi

Lapsi- ja nuorikeskeinen kestävyysohjelma ja -sertifikaatti. Vahvuutena se, että suunnitellaan ja toteutetaan itse, ja kestävyystavoitteet teemoidaan projekti kerrallaan.

<https://koulujaymparisto.fi/>

OKKA-säätiön sertifiointi tarjoaa työkaluja, ohjausta ja koulutusta koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen työn tueksi.

www.mappa.fi

Tänne on koottu kattavasti muun muassa ympäristökasvatukseen ja kestävä elämäntavan taitojen opettamiseen liittyviä materiaaleja, koulutuksia, tapahtumia ja muita palveluita.

<https://aoe.fi/#/etusivu>

Avointen oppimateriaalien kirjasto on Opetushallituksen palvelu, joka kokoaa avoimia oppimateriaaleja yhteen, mm. ilmastokasvatusta.

<https://koulunkorjausopas.fi>

Tietoa ja välineitä hiilineutraalittomaan kouluun.

<https://valonia.fi>

Tietoa ja materiaaleja.

<https://nuortennyt.fi/opettajille/>

Ideoita ja työkaluja työelämä-, yrittäjyys- ja taloustaitojen opetukseen huomioiden kestävyysnäkökulmat.

<https://wwf.fi/opettajille/opetusmateriaalit/>

Oppimateriaaleja eri aihealueille, esimerkiksi Hyvinvointia luonnosta -opas.

<https://maailma2030.fi/opettajalle/tehtavat/>

Oppitunteja, mm. globaalikasvatus, Agenda 2030.

<https://www.ykliitto.fi/kasvattajille/kestavankehityksen-tehtavat>

Toimintaideoita mm. luonnon monimuotoisuudesta ja kiertotaloudesta.

<https://eetti.fi/kouluille/oppimateriaalit/>

Materiaalia, työpajoja, kouluvierailuja.

<https://luontoliitto.fi/kouluvierailut/>

Tietoa, kouluvierailuja.

<https://rauhanliitto.fi/rauhankoulu/kouluvierailut/toimintakokonaisuudet/>

Tietoa, kouluvierailuja.